

MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR
JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI LEVÉLTÁR

SZOLNOK,
Pozsonyi út 40-42. sz.
5000.

Telefon/Fax: 56/421-404, 344-161

E-mail: leveltar@szolarchiv.hu

www.szolarchiv.hu

Pályázati azonosító: 3508/183

RÉSZLETES ÉRTÉKELŐ BESZÁMOLÓ
A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR
JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI LEVÉLTÁRA
2014. ÉVI LEVÉLTÁRI NAPI RENDEZVÉNYÉRŐL

A Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma által a 2013. 04. 15. – 2014. 05. 31. közötti időszakra kiírt, a 2. b, „Konferenciák, rendezvények, szakmai tapasztalatcserék, műhelybeszélgetések rendezésére” c. témára (Altéma kódszáma: 3508) pályázatot nyújt be. Pályázatunkat az NKA 650.000 forinttal támogatta.

A pályázati cél megvalósulása:

Pályázatunk célja az volt, hogy intézményünk több mint másfél évtizedes tradíciókkal és a térségben, illetve országosan is jelentős szakmai presztízzsel rendelkező „Levéltári Nap” című konferenciájának megvalósításához szükséges anyagi forrásokat biztosítsuk. Az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára 2014-ben 17. alkalommal rendezte meg a „Levéltári Nap” című tudományos-ismeretterjesztő helytörténeti konferenciáját. A tanácskozáson ez alkalommal is országosan elismert történészek és levéltárosok a levéltáros szakma aktuális kérdéseire, illetve a megyénk egyes településeire kapcsolódó előadásai hangzottak el. A 2014. évi Levéltári Napon több előadással is megemlékeztünk az I. világháború évfordulójáról és egy előadással tisztelegtünk a Holokauszt emlékévé előtt. Rendezvényünk képanyaga intézményünk honlapján is megtekinthető az alábbi elérhetőségen: http://www.szolarchiv.hu/index.php?action=gallery&category_id=182.

A rendezvényről a helyi nyomtatott sajtó (Új Néplap) és elektronikus média (Szolnok TV: http://www.szolnoktv.hu/hirek/?article_hid=29917, Aktív Rádió, Amadeus Rádió) is tudósított. Beszámolókat adtunk közre a levéltár honlapján és facebook oldalán, illetve az eseményről készült beszámolókat megküldtük a levéltáros szakmai folyóiratnak, a Levéltári Szemle szerkesztőségének is, továbbá az eseményről készült felvételeket elektronikus adathordozón kutatóink között kiosztottuk, és a Kormányhivatal oldalán is megjelent egy rövid összefoglaló Levéltári Napunkról: <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/jasz-nagykun-szolnok/hirek/leveltari-nap-a-megyeszekhelyen>.

A megvalósított pályázati program részletes forgatókönyve:

Köszöntők: Kállai Mária, kormány megbízott és Kovács Sándor, a megyei közgyűlés elnöke

A Levéltári Napot megnyitotta: Fülöp Tamás MNL megyei főigazgató-helyettes

Kulturális program – A Tiszavirág Daloskör műsora

A tanácskozás levezető elnöke: Csöngé Attila levéltár-igazgató

Előadók:

1. Sebők Balázs – főiskolai docens
2. Nagy Szabolcs – főlevéltáros
3. Bojtos Gábor – főlevéltáros
4. Csósz László – történész
5. Számvéber Norbert – sz. őrnagy
6. Zsirmik István – doromb-művész

A rendezvény szakmai jelentősége:

Az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár minden évben arra törekszik, hogy a Levéltári Nap előadói a levéltárosi, történészi és muzeológusi szakma országosan és helyileg elismert képviselői közül kerüljenek ki. A program összeállításánál idén is előtérbe helyeztük az országos érdeklődésre is számot tartó levéltár-szakmai és helytörténeti eseményeket, kuriózumokat. Minden évben, így idén is ügyeltünk arra, hogy az előadók között levéltárunk munkatársai közül is szerepeljen legalább egy fő. A 2014-es Levéltári Nap előadóinak jelentős része tudományos fokozottal rendelkezik, vezető beosztásban tevékenykedik, s több jelentős kötet, tanulmány szerzője, országos szakmai ismertséggel rendelkező előadó. A Levéltári Nap jó alkalmat kínált arra, hogy a kutatók legújabb eredményeiről első kézből, közvetlenül értesüljön a helytörténet iránt érdeklődő közönség. Az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára rendezvénye a megye egyik legjelentősebb egész napos tudományos-ismeretterjesztő konferenciája, amely számos tudományterület képviselőit szólítja meg. A magas színvonalú szakmaiságot a másfél évtizedes szervezési tapasztalat, a levéltár széles körű kapcsolatrendszere és a meghívott előadók elismertsége biztosította.

A résztvevők száma, összetétele, a rendezvény iránti érdeklődés mértéke:

A 2014. szeptember 17-én (szerda) 10.00 és 15.00 óra között megtartott rendezvénynek – hasonlóan a korábbi évekhez – Szolnokon, a Kossuth tér 2. szám alatt található megyeháza épülete adott otthont. A tanácskozásnak a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat által biztosított díszterem, a fogadásnak a Megyei Kormányhivatal által rendelkezésünkre bocsájtott Jász- és Nagykun termek szolgálták helyszínül. A díszterem nemcsak méltó helyszíne a tanácskozásnak, de méretei, befogadóképessége miatt is indokolt volt az igénybe vétele, ugyanis a résztvevők létszáma – levéltáros szakma képviselői, helyi társintézmények munkatársai, helytörténet kutatók, felsőoktatási oktatók, hallgatók, valamint középiskolai tanárok, diákok – elérte a 120 főt. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével mind a megyei kormányhivatal, mind a megyei önkormányzat vezetője, emellett a konferencia levéltáros, muzeológus, történész előadóinak témái iránt komoly média érdeklődés is megnyilvánult.

A szakmai program részletes bemutatása:

2014. szeptember 17-én került sor Szolnokon a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárának elmaradhatatlan rendezvényére, a 17. Levéltári Napra.

A Megyeháza dísztermében DR. KÁLLAI MÁRIA, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatalt vezető kormány megbízott, majd KOVÁCS SÁNDOR, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés elnöke köszöntötte a megyeháza dísztermét zsúfolásig megtöltő közönséget és a konferenciát, illetve méltatták a levéltárosok és történészek munkáját. Ezt követően DR. FÜLÖP TAMÁS megyei főigazgató-helyettes, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár korábbi igazgatója beszélt a megyei levéltárak helyzetéről, szerepéről, és kiemelte, hogy a hasonló tudományos konferenciák ünnepnapként szerepelnek a levéltárosok, helytörténészek, illetve az érdeklődők naptáraiban.

A konferencia résztvevői az előadásokat megelőzően a TISZAVIRÁG DALOSKÖR első világháborús nótákból összeállított műsorát hallgathatták meg.

Ezt követően CSÖNGE ATTILA, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár új igazgatója, a konferencia levezető elnöke elsőként DR. SEBŐK BALÁZST, a Jászberényi Főiskola docensét kérte fel előadása megtartására, aki az I. világháború és a Jászság témáját járta körül.

Az előadó bemutatta a Jászságból hadba hívott/hadba vonult honvédek hosszú és elkeseredett harcait, másfelől felvillantotta a hátország, a Jászság – és kiemelten Jászberény – hétköznapi életét a háborús időkben. Bevezetőjében röviden szólt a világháború szemben álló feleiről, az erőviszonyokról, győzelmi esélyekről és a háború kirobbanásának okairól. Ennek kapcsán arra kereste a választ, hogy

miért is kellett harcolni a magyar és a jász katonáknak messze idegen földön? Korabeli fényképek, levelek és leírások alapján mutatta be a Jászságból toborzott alakulatok életét, háborús „kalandjait” a szerb, az orosz, az olasz és a román fronton, majd elemezte a hátszág fokozódó erőfeszítéseit, nélkülözését, az összeomláshoz vezető utat.

A következő előadó NAGY SZABOLCS, a Veszprém Megyei Levéltár főlevéltárosa, a Székely Hadosztály és Kratochvíl Károly életpályájának elismert kutatója volt, aki a cs. és kir. székelyudvarhelyi 82. gyalogezred tagjainak tevékenységéről szólt. A 82. gyalogezred főereje Észak-Itáliában fogságba esett. Ők innen hadifogolytáborba kerültek, s csak hosszas huzavona után térhettek meg otthonaikba. Ám volt a 82-eseknek két, kiképzés alatt álló csapatrésze – a menet-, illetve a pótzászlóalj –, kik a háború befejeződése miatt már nem kerültek bevetésre. A Tirolban, illetve az erdélyi Szászvárosban állomásozó alakulatok korabeli története rendkívül jól illusztrálja azokat a nehézségeket, melyeket az ország területi integritását fenyegető erőkkel szembeállni kívánó honvédeknek le kellett győzniük ahhoz, hogy hazájuk fegyveres védelmét egyáltalán megkísérelhessék. Az előadásban a Tirolból a forradalmi Ausztrián és Magyarországon keresztül, sokszor fegyveres atrocitások árán hazatérő, és a Szászvárosból az ellenséges románok területein keresztül Székelyföldre tartó két zászlóalj történetét, a Székely Hadosztályhoz történő csatlakozásukat vázolta fel.

Ezt követte BOJTOS GÁBOR főlevéltáros előadása a világháború menekültjeiről, Jász-Nagykun-Szolnok vármegyének a menekültek fogadásában betöltött kiemelkedő szerepéről. 1914-től ugyanis a hadba vonulók családtagjainak segélyezése, a sebesült katonák ellátása, a népkonyhák felállítása, később a hadikölcsön-kötvények jegyzése mellett a hátszagra hárult a hadműveletek következtében menekülni kényszerülő lakosság ideiglenes befogadása is. Így már 1914-ben mintegy 2.500 menekülő került elhelyezésre Jász-Nagykun-Szolnok vármegye területén. A felvidéki-galiciai menekülteket internáltak követték, majd az 1916. augusztus végén bekövetkező román támadás következtében tízezrek voltak kénytelenek egyik percről a másikra elhagyni erdélyi otthonaikat. A szolnoki vasútállomáson szinte azonnal megkezdte működését a „Vármegyei Menekültügyi Kirendeltség”, melynek vezetésével kechkeméthy dr. Pethes Lászlót, vármegyei aljegyzőt bízták meg.

Az előadó bemutatta Pethes rendkívüli tevékenységét, és az országban egyedülálló elosztó-, irányító-, ellenőrző- és gyűjtőállomássá fejlesztett kirendeltség mindennapi munkájába is betekintést engedett. Szólt a menekülők létszámáról, elhelyezésükről, ellátásukról, életkörülményeikről. A székelyudvarhelyi múzeum jóvoltából érdekes kordokumentumok, pl. az udvarhelyi főjegyzőhöz, Paál Árpádhoz kötődő tárgyi emlékek és iratok is bemutatásra kerültek. 1917 őszén egy pár hónapra csángó menekülteket is befogadott a város és a megye. Az 1918-ban bekövetkező újabb román támadás ismét tömegeket mozdított ki lakhelyeikről. A menekült-áradat azonban ekkor egyszerűen átugrotta Szolnokot, így a Kirendeltség mindössze 42 meneküléssel foglalkozott 1919 tavaszáig.

A rövid szünet után DR. CSŐSZ LÁSZLÓ történész-levéltáros a holokauszt helytörténeti vonatkozásairól szólt. A téma elismert kutatója – akinek legutóbbi munkája *The Holocaust in Hungary. Evolution of a Genocide* címmel az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma kiadásában jelent meg – előadásában egyéni és családi történeteken keresztül, a mikrotörténelem módszereivel idézte fel Szolnok város történetének egyik letragikusabb epizódját. Hetven évvel ezelőtt a magyar állam közel félmillió polgárát szolgáltatva ki az országot megszálló náciknak. 1944 áprilisa és júliusa között a vidéken élő zsidó lakosságot a magyar közigazgatás aktív közreműködésével gettókba zárták, majd többségüket az auschwitzi megsemmisítő táborba deportálták. Szolnok nyolcszáz polgárát gyilkolták meg a holokauszt során. Csősz László levéltári iratokra és személyes dokumentumokra (naplókra, visszaemlékezésekre, fotókra) támaszkodva mutatta be a tragédia stációit és szereplőit: a lelkesen vagy kényszerből közreműködő végrehajtókat, az áldozatok reakcióit, a passzív vagy nyereszkedő szemtanúkat és azokat a keveseket, akik a zsidóellenes korszakvédelemmel szembeállva igyekeztek életüket menteni.

DR. SZÁMVÉBER NORBERT őrnagy, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársa az I. világháború magyar katonai veszteséglistáját tartalmazó adatbázist mutatta be. A 2012-ben elindult projekt célkitűzése az volt, hogy feldolgozzák az első világháború magyar honosságú élőerő-veszteségét

elektronikus adatbázis formájában. Mindezt úgy, hogy a különféle (hazai és külföldi) elsődleges (levéltári) forrásokból kinyerhető adatokat egységesített, szűrhető formában közzéteszik a világhálón, ahol minden érdeklődő szabadon megtekintheti majd. Az adatsorok a hadtörténelem iránt érdeklődőkön kívül a családfát, családtörténetet kutatók számára is fontos információkat tartalmazhatnak.

2014. szeptember 1-jei állapot szerint eddig 444 ezer 321 fő elesett, megsebesült, eltűnt, hadifogságba esett vagy megbetegedett magyar honosságú katona adatait dolgozták fel, így lehetővé válik a teljes magyar katonai veszteségi kör kereshetővé tétele. A feldolgozó munka fő forrásai a nyomtatásban megjelent veszteségi lajstromok (közel 40 ezer oldal), a csapatok halotti anyakönyvei és a temetőkataszterek.

A tervek szerint az első 500 ezer fő adatait első alkalommal 2014 novemberében szeretnék saját honlapjukon közzétenni. A további frissítés háromhavonta történne.

Az előadó jelezte, hogy a jövőben szeretnék a Magyar Nemzeti Levéltár megyei levéltáraival együttműködve, az ott folyó hasonló munka adatait is integrálni. A teljes projekt 2018 novemberében zárulna.

A programot ZSIRMIK ISTVÁN – dorombművész, a Yenisei együttes alapítója – Dzsingisz kánról szóló zenés előadása zárta.

A Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárának 2014. évi Levéltári Nap konferenciája – hasonlóan az előző évekhez – megfelelő formában, magas szakmai színvonalon teljesítette célját, töltötte be feladatát. Az elhangzott előadások a legújabb történelmi kutatási és szakmai eredményekről adtak tájékoztatást. A tudományos-ismeretterjesztő konferencia számos új adalékkal járult hozzá a helytörténelmi ismeretek bővítéséhez, a helyi identitás megőrzéséhez, a hagyományok ápolásához, a levéltári szakmai ismeretek szélesítéséhez, a levéltáros szakma előtt álló kihívások bemutatásához, az intézmény helyi és országos ismertségének és elismertségének növeléséhez.

Szolnok, 2014. november 5.

Csöngye Attila
Csöngye Attila
levéltár-igazgató